

Аналіз підходів до оцінки інноваційного розвитку малого підприємництва регіону

У статті проаналізовано підходи до розвитку та оцінювання рівня інноваційного розвитку малого підприємництва на рівні регіону, проаналізовано моделі інноваційного розвитку індустріально-розвинених країн, складові елементи інноваційного розвитку, показники ступеня інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва. Визначено чинники, які необхідно брати до уваги при оцінюванні здатності та можливостей господарюючих суб'єктів регіону до розвитку на основі інновацій. Це дозволило визначити основні напрями дослідження теоретичних, методологічних та практичних підходів, на основі яких здійснюється інноваційна діяльність та розвиток суб'єктів малого підприємництва регіону та побудувати структурно-логічну схему їх досліджень.

Ключові слова: мале підприємництво, інновації, розвиток, техніка, технології, матеріально-технічна база, фактори далекого зовнішнього середовища, фактори ближнього середовища підприємства.

Ю.О. ГРИНІВ,

соискатель Института региональных исследований НАН Украины

Анализ подходов к оценке инновационного развития малого предпринимательства региона

В статье проанализированы подходы к развитию и оцениванию уровня инновационного развития малого предпринимательства на уровне региона, проанализированы модели инновационного развития индустриально-развитых стран, составные элементы инновационного развития, показатели степени инновационного развития субъектов малого предпринимательства. Определены факторы, которые необходимо принимать во внимание при оценивании способности и возможностей хозяйствующих субъектов региона к развитию на основе инноваций. Это позволило определить основные направления исследования теоретических, методологических и практических подходов, на основе которых осуществляется инновационная деятельность и развитие субъектов малого предпринимательства региона и построить структурно-логическую схему их исследований.

Ключевые слова: малое предпринимательство, инновации, развитие, техника, технологии, материально-техническая база, факторы далекой внешней среды, факторы ближней среды

Y. HRYNIV,

getter of Institute of Regional Research of NAS of Ukraine

Analysis of going near the estimation of innovative development of small enterprise of region

In the article, going is analysed near development and evaluation of level of innovative development of small enterprise at the level of region, the models of innovative development of the industrial-developed countries, component elements of innovative development, indexes of degree of innovative development of small business entities, are analysed. Factors which must be taken into account at an evaluation ability and possibilities of managing subjects of region to development on the basis of innovations are certain. It allowed to define basic directions of research of theoretical, methodological and practical approaches on the basis of which innovative activity and development of small business of region entities is carried out and to build the structural-logical chart of their researches.

Keywords: small enterprise, innovations, development, technique, technologies, material and technical base, factors of distant external environment, factors of near environment

Постановка проблеми. Конкуренція відіграє зростаючу роль в сучасних умовах розвитку економіки в різноманітних її проявах. Кожна країна прагне будувати економіку на інноваційній основі задля отримання конкурентних переваг.

Інноваційний розвиток малого підприємництва на рівні регіону визначає інноваційні напрями, пріоритети, структури, стратегії, мотивації, механізми, які забезпечили б формування інноваційного типу відтворення виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У працях вітчизняних та зарубіжних вчених: О. Амоші, М. Гаман, Б. Гриньова, М. Крупки, О. Лапко, Б. Санто, Л. Федулової, А. Хартман, Н. Чухрай та інших були висвітлені деякі аспекти підходів щодо оцінювання розвитку малого підприємництва регіону на інноваційній основі.

Метою даної статті є дослідження та аналіз теоретичних, методологічних та практичних підходів до розвитку та оцінювання інноваційної діяльності у сфері малого підприємництва регіону.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах інтернаціоналізації суспільного, політичного та господарського життя для вирішення наукових і технічних проблем, стає необхідним процес інтеграції інтелектуальних ресурсів. Постійний розвиток та удосконалення міжнародних інформаційних мереж, політичні зміни в державах, глобальне впровадження та поширення нововведень приводить до необхідності перегляду існуючих концепцій розвитку та співробітництва на основі науково-технічного прогресу [1].

У недалекому майбутньому визначаться такі два напрями інноваційного розвитку малого підприємництва на рівні регіону:

Передовий, що сприяє задоволенню постійно-зростаючих потреб суспільства в нових товарах, послугах, техніці.

Традиційний, що запобігає негативним наслідкам впровадження інновацій, які пов'язані з погіршенням здоров'я людей, екосистем, техногенними катастрофами.

Рисунок 1. Типи моделей інноваційного розвитку малого підприємництва

Побудова автором на основі аналізу джерела [5]

В економічній науці виділяють три головні типи моделей інноваційного розвитку індустріально розвинутих країн (рис. 1)

На сьогоднішній день в Україні можна використати науково-освітній інноваційний розвиток та розвиток інноваційних інфраструктур.

Науково – освітній – це розвиток економіки знань, коли розвивають фундаментальні дослідження у вищих навчальних закладах, в наукових установах, дослідних підприємствах.

Розвиток інноваційних інфраструктур – це формування та розвиток наукових парків, технополісів, технопарків, територіальних науково-технічних центрів для ефективнішого впровадження інновацій.

Перехід на новий етап інноваційного розвитку малого підприємництва регіону потребує підвищеної інноваційної активності та пошуку нового підходу до нововведень, які поєднують техніку і знання з ринком (рис. 2).

Основними показниками рівня інноваційного розвитку аграрних підприємств є ринкові індикатори, що свідчать про конкурентоспроможність інновацій.

Інноваційний процес розвитку малого підприємництва на регіональному рівні характеризується такими двома рисами: перша – нова ідея – джерело нововведення, яке під час інноваційного процесу детальніше розробляється, проходить апробацію і впроваджується у виробництво; друга риса –

суспільна значимість інноваційного процесу, що є головним критерієм його успіху оскільки більшість інновацій використовуються не лише у сфері, яка їх здійснила. Слід зазначити, що інновацію слід успішно реалізувати на ринку, а не лише запропонувати [4].

Інвестиційно-інноваційна діяльність є об’єктом уваги науковців, а для кожного етапу економічного розвитку відповідає своя економічна природа інновацій, що дозволяє виявити концепції розвитку інноваційної діяльності, показати еволюцію основних рушійних сил та обмеження інноваційного розвитку (рис. 4).

Метою інноваційного процесу є зосередження ресурсів у сферах, що сприяють прискоренню науково-технічного прогресу в сфері малого підприємництва регіону.

Інноваційний процес відображає не лише рівень розвитку та використання інновацій в малому підприємстві, але й зв’язок з різними сферами економіки в національному господарстві країни.

Оцінюючи спроможність суб’єктів малого підприємництва регіону до інноваційного розвитку необхідно брати до уваги наступні чинники:

- чисельність персоналу, який проводить науково-технічні роботи у сфері малого підприємництва регіону;
- кількість патентів, які можна впровадити у виробництво;

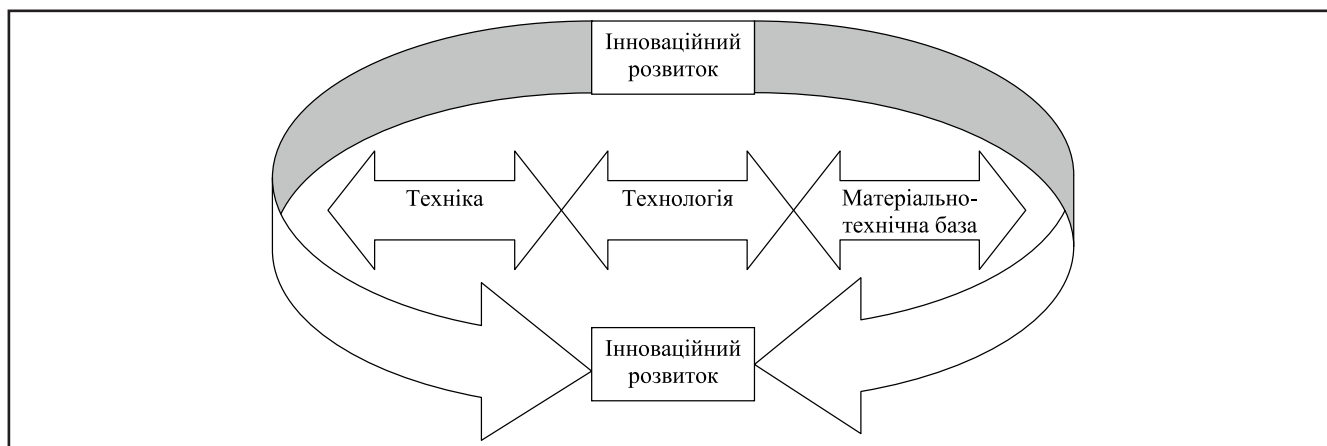

Рисунок 2. Складові інноваційного розвитку малого підприємництва

* Авторська розробка

Рисунок 3. Показники ступеня інноваційного розвитку малого підприємництва регіону

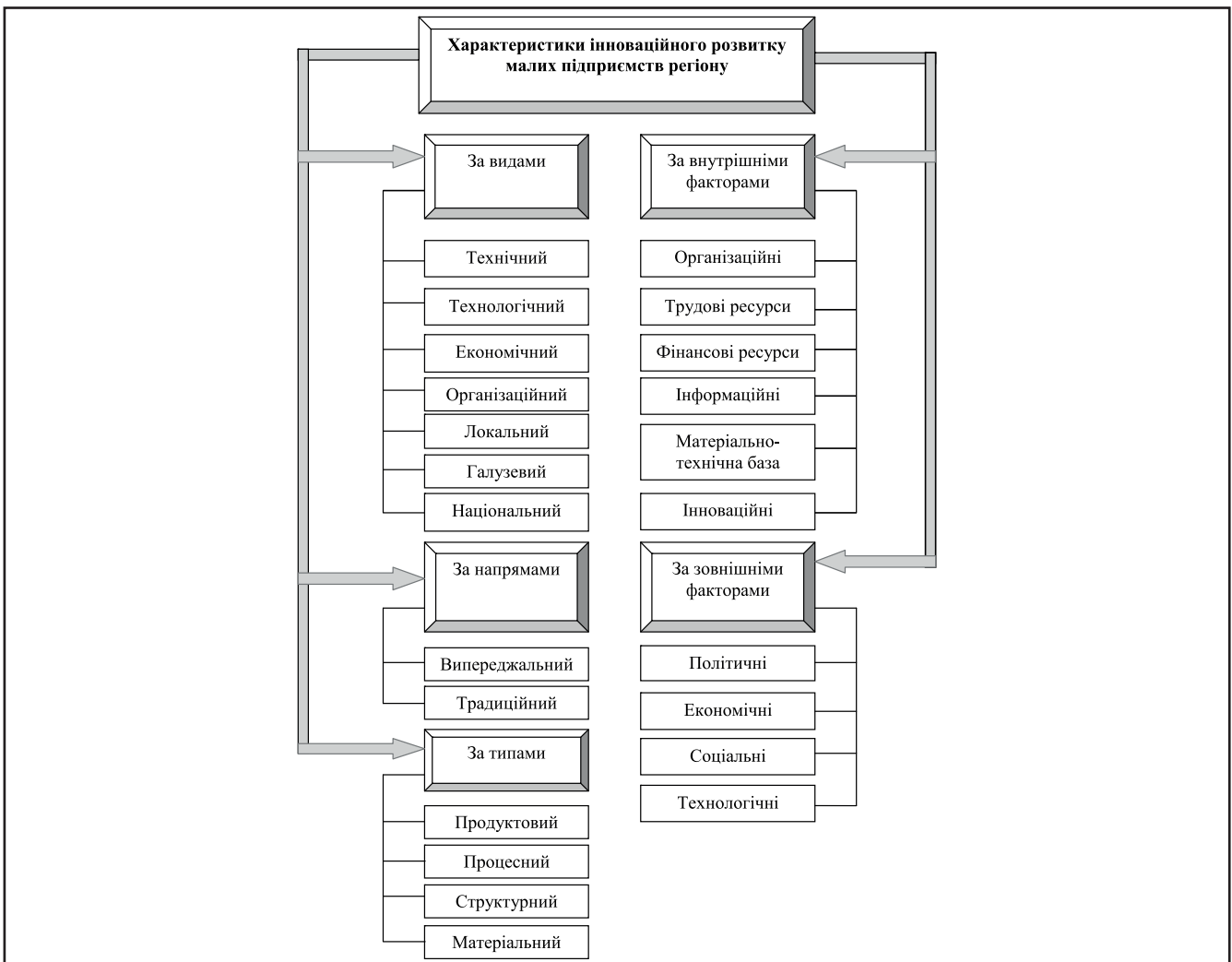

Рисунок 4. Характеристики інноваційного розвитку малих підприємств регіону

Авторська розробка

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

- обсяг фінансування інноваційної сфери суб'єктів малого підприємництва регіону;

- кількість господарюючих суб'єктів, що впроваджували інновації.

Оцінюючи рівень розвитку продукції доцільно визначати:

- тенденцію обсягів продажу;
- рівень оновлення асортименту;
- рівень сертифікованої продукції;
- конкурентоспроможність продукції;
- частку експортної продукції;
- частку продукції, яка відповідає міжнародним стандартам.

Зіставлення цих показників за періодами дає можливість побачити динаміку їх зміни, приймати управлінські рішення у сфері інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Методологічні підходи щодо інноваційного розвитку малого підприємництва поділяють на однокритеріальні та багатокритеріальні.

Однокритеріальні включають індекс людського розвитку – це сукупний показник, що враховує економічне становище держави, а також такі показники, як здоров'я і рівень освіти населення.

Індекс конкурентоспроможності базується на чотирьох групах. Перша група включає факторні умови: природні ресурси, інтелектуальний потенціал, інформаційний потенціал, якість життя, фінансова складова. Друга група включає внутрішній попит на продукцію суб'єктів малого підприємництва і їх інноваційний розвиток. Третя – стан сфери економіки, в якій функціонує суб'єкт малого підприємництва. Четверта – стратегія і структура господарюючих суб'єктів, внутрішньогалузева конкуренція [3].

До багатокритеріальних підходів відносять японську систему оцінки ступеня інноваційного розвитку. Ця система передбачає розрахунок рівня науково – технічного розвитку і спроможність економічної системи його підвищувати. При цьому використовують показники обсягу залучених до НДДКР ресурсів, результати НДДКР та результати виробництва. Вчений

Б.А. Малицький вдосконалив японську модель, виокремивши також освітній рівень, як фактор економічного зростання, враховуючи такі чинники: середній рівень грамотності населення на основі років навчання, витрати держави на освіту.

Для оцінювання соціально-економічного розвитку країни, експертами Світового банку використовується метод «кристалів розвитку». Країни ділять залежно від рівня доходу населення на чотири групи:

- країни з низьким рівнем доходу;
- країни з низьким середнім рівнем доходу;
- країни з високим середнім рівнем доходу;
- країни з високим рівнем доходу.

При цьому, проводять оцінку за такими показниками: очікувана тривалість життя, доступ людей до чистої води, чисельність дітей з початковою освітою, обсяг валового внутрішнього продукту на душу населення. Результати показують у вигляді ромба і якщо ж ромб неправильний, то його співставляють з правильним по кожній вершині. Вершина, яка виступає за межі – характеризує випереджальний розвиток, там, де ні – рівень розвитку недостатній [3].

Здійснення комплексного аналізу інноваційної діяльності малого підприємництва за допомогою цих методичних підходів дасть змогу обґрунтувати найефективніші напрями інноваційного розвитку, інноваційних програм і проектів.

Ми вважаємо, що сьогодні є необхідним використання багатокритеріального системного підходу щодо аналізу інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва в теперішньому середовищі. Здійснити його можна на основі PEST – аналізу (політика, економіка, соціум, технологія).

PEST – аналіз тенденцій розвитку у сфері інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва (рис.5).

Політичний чинник розглядається через призму державного регулювання, підтримки, створення умов для отримання основних ресурсів для господарюючих суб'єктів. Аналіз економічного фактору дозволяє зрозуміти, які пільги, форми, методи залучення грошових ресурсів що формуються та розподіля-

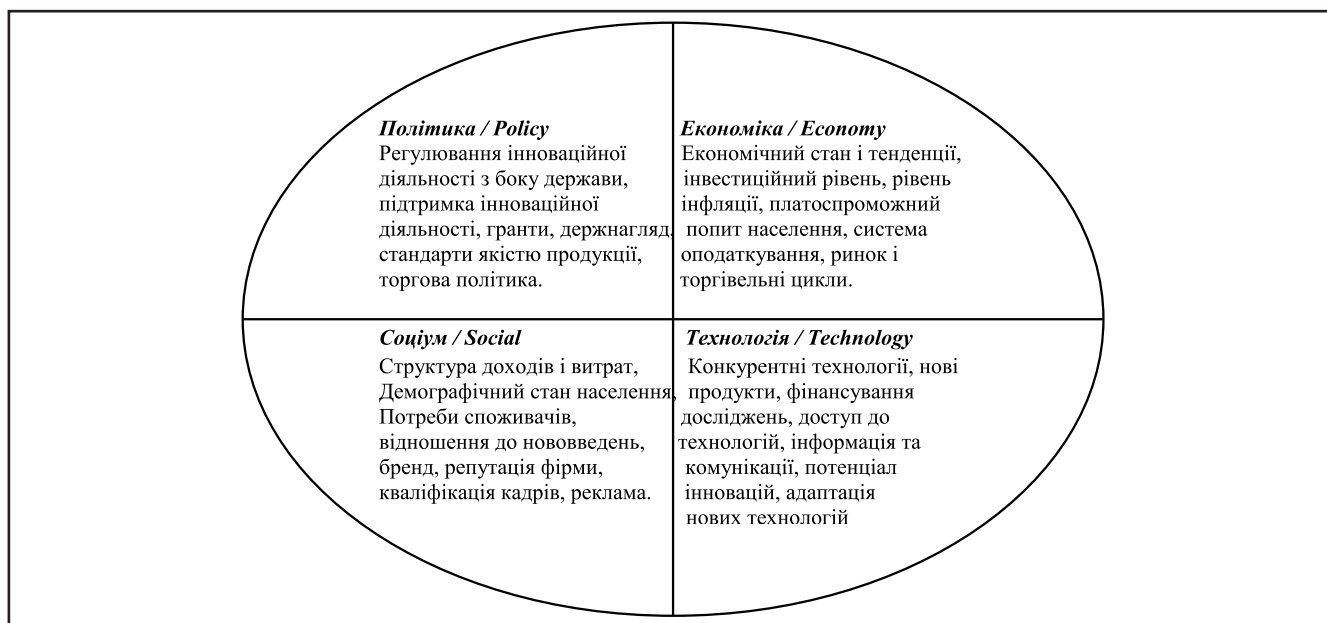

Рисунок 5. Аналіз тенденцій розвитку малого підприємництва регіону на основі інновацій

* Авторська розробка

ються. Соціальний аспект включає залучення інтелектуальних ресурсів для впровадження інновацій у сфері малого підприємництва та формування споживчих переваг при аналізі попиту. Технологічна складова повинна забезпечувати малі підприємства новою інформацією про виробництво та реалізацію нових перспективних видів продукції (техніки, технологій тощо).

Складові елементи PEST-аналізу повинні відповідати принципам системності, оскільки всі вони взаємозв'язані.

Найважливіше завдання інноваційного розвитку сфери малого підприємництва – це забезпечення його ефективного зростання незалежно від впливу зовнішнього середовища. Це можливо завдяки збору, моніторингу та стратегічному аналізу інформації. При здійсненні даного аналізу важливо виділяти близьке і далеке зовнішнє середовище. Окремі чинники зовнішнього середовища мають різний вплив на малі підприємства. Вважається, що зовнішнє середовище має більший вплив на великі та середні підприємства, ніж на підприємства малі за розміром.

Аналіз далекого зовнішнього середовища у сфері малого підприємництва дозволяє віднайти фактори, які сприяють появі можливостей для інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів. Аналіз далекого зовнішнього середовища повинен здійснюватися за такими факторами:

Фактори далекого зовнішнього середовища, що значно впливають на інноваційний розвиток сфери малого підприємства.

Фактори, що потенційно загрожують інноваційному розвитку суб'єктів господарювання.

Фактори, які сприяють інноваційному розвитку малого підприємництва.

Всі фактори впливу ближнього середовища повинні бути в центрі уваги дослідження підприємства (рис. 6.).

Моніторинг інформації, системний аналіз факторів, тенденцій дає змогу розробити адекватні управлінські рішення і перетворити їх у конкретні позиції підприємства.

При здійсненні даного аналізу потрібно притримуватись таких етапів (рис. 7).

Моніторинг та первинний аналіз конкретних позицій потрібно правильно розподілити між відповідними структурами підприємства.

Сталий інноваційний розвиток сфери малого підприємства передбачає:

- збільшення обсягів виробництва високоякісної продукції;
- здійснення соціально-економічних перетворень населення;
- формування економічної збалансованості у сфері малого підприємництва у регіонах враховуючи природно-ресурсний потенціал та раціональне використання природно-економічних умов регіону;
- прискорений розвиток та модернізацію сфери малого підприємництва, зменшення втрат продукції [2].

Сфера малого підприємства на шляху до підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва значно залежить від інноваційної діяльності, яка сприяє використанню результатів наукових досліджень і впровадження на ринок новітніх технологій (рис.8).

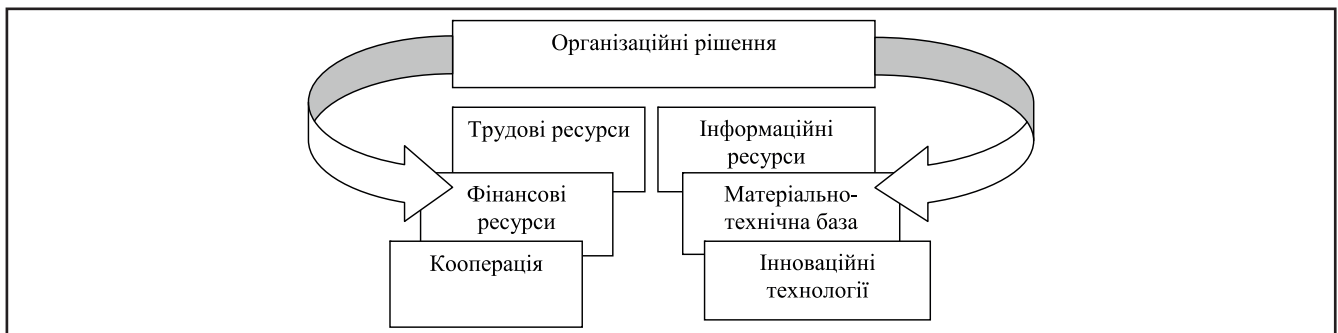

Рисунок 6. Фактори ближнього середовища підприємства

* Авторська розробка

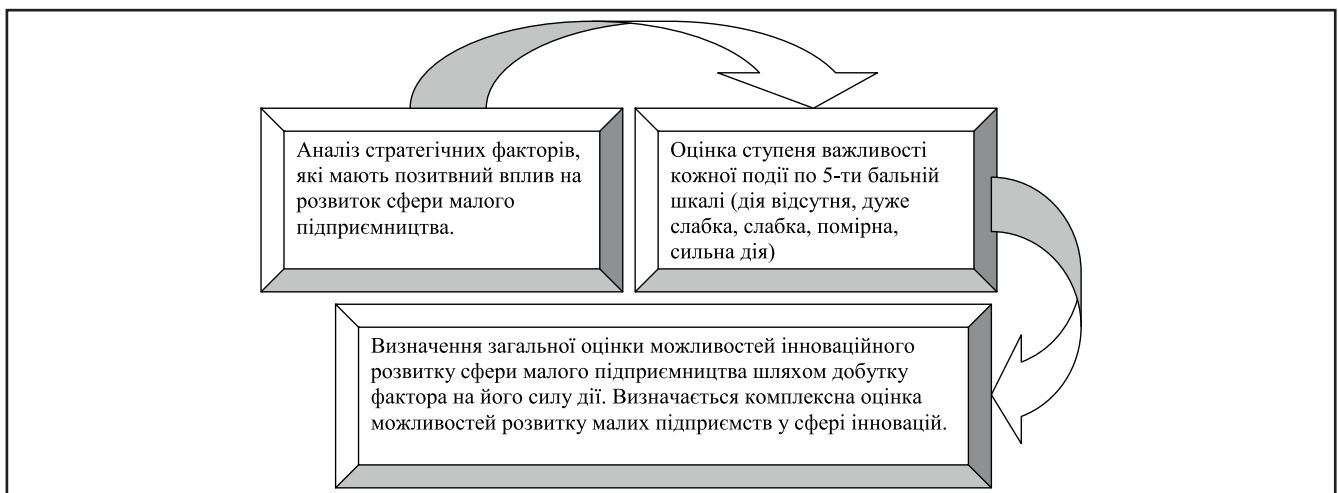

Рисунок 7. Етапи аналізу спроможності малих підприємств до інноваційного розвитку

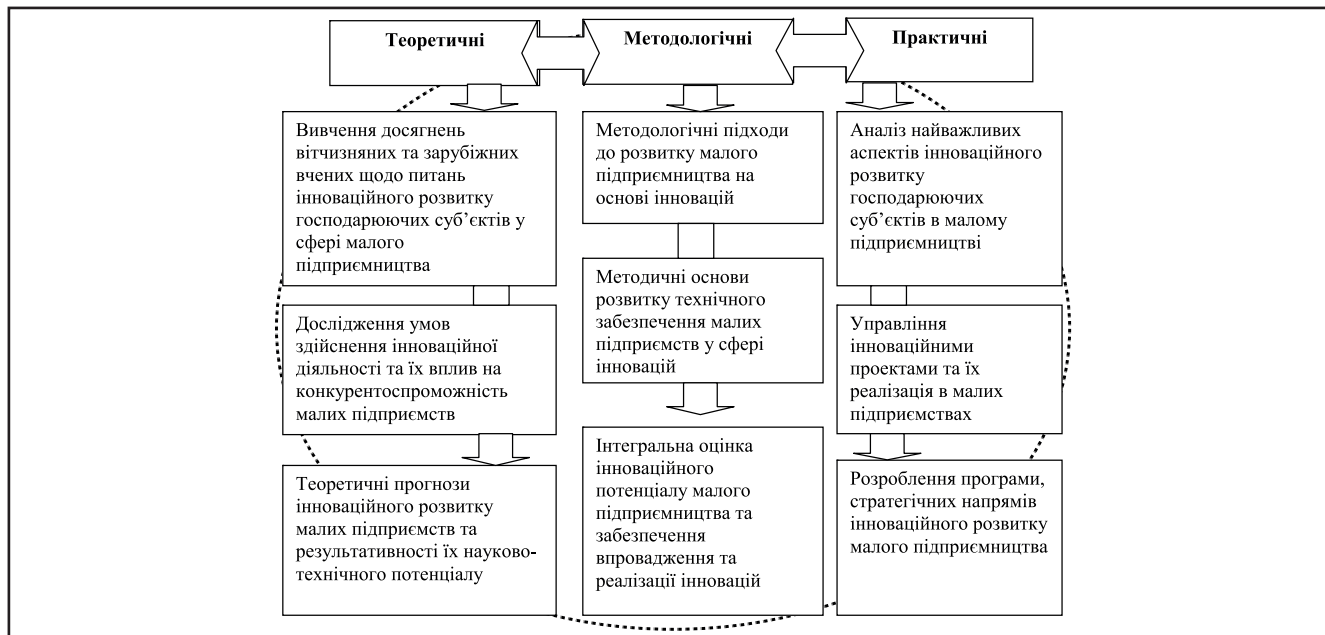

Рисунок 8. Схема проведення досліджень інноваційного розвитку господарюючих суб'єктів у сфері малого підприємництва
Авторська розробка

Інновації в сфері малого підприємництва спрямовані на задоволення певних суспільних потреб. Їх використання дає можливість отримати певний економічний ефект, що пов'язаний з реалізацією завдань та цілей розвитку малого підприємництва регіону, підвищенням ефективності його функціонування.

Для інноваційного розвитку малого підприємництва важливе значення має підвищення платоспроможного попиту господарюючих суб'єктів сфери малого підприємництва регіону на науково-технічні розробки. Для ефективного використання інноваційного продукту необхідно, щоб він був принципово новим, конкурентоспроможним на ринку, мав значний ефект від його практичного застосування; була розроблена довгострокова стратегія розвитку у сфері інноваційної діяльності в усіх сферах національної економіки, які зможуть стимулювати науково-інноваційний розвиток у сфері малого підприємництва регіону.

Висновки

Інноваційний розвиток відображає сучасний рівень розвитку інновацій, а також зв'язок із національним господарством країни загалом. Підходи до аналізу інноваційного розвитку малого підприємництва поділяють на однокритеріальні та багатокритеріальні.

В сучасних умовах розвитку економіки здійснення інноваційної діяльності малими підприємствами сприяє його зростанню незалежно від змінних умов зовнішнього середовища. Для цього необхідно здійснювати збір, моніторинг та стратегічний аналіз інформації. Проводячи такий аналіз цільно розрізняти близьке і далеке зовнішнє середовище.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко І.В. Інноваційно-технологічний прогрес як рушійний чинник цивілізаційного поступу / І.В. Дем'яненко, А.В. Буряк // Вісник ДДФА: Економічні науки. – 2009. – № 21. – С.21–30.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С.М.Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 278 с.
3. Малик Н.И. Методологические аспекты управления инновационными процессами в сфере АПК / Н.И.Малик, М.А. Садыков // Вісник ХДАУ. Сер. «Економіка АПК і природокористування». – Х.: ХДАУ, 2001. – № 9. – С.240–243.
4. Михайловська О.В. Оцінка ефективності інноваційних проектів: основні труднощі, світовий досвід та перспективи його застосування у вітчизняних умовах / О.В. Михайловська // Стратегія розвитку України. – К. – 2007. – № 1. – С. 23–30.
5. Національна інноваційна система: аналітичні матеріали до парламентських слухань / [за ред. академіка НАНУ В.М.Гейця], 2009. – 385с.